



ЭКСКУРСІЙНЫ МАРШРУТ “СЦЕЖКАМІ СЛАВУТЫХ ЗЕМЛЯКОЎ”



Аўтары: *Навучэнцы ДУА “Палачанская сярэдняя школа Маладзечанскага раёна”.*

Кіраўнік: *Мяцельскі Юрый Міхайлавіч, настаўнік географіі ДУА “Палачанская сярэдняя школа Маладзечанскага раёна”.*

Мэта экскурсіі: фарміраванне ў навучэнцаў грамадзянска-патрыятычных і духоўна-маральных кампетэнцый, расшырэнне іх кругагляду праз турысцка-краязнаўчую дзейнасць.

Задачы экскурсіі:

- ✓ пазнаёміць навучэнцаў з прыроднай і гісторыка-культурнай спадчынай малой радзімы;
- ✓ садзейнічаць фарміраванню сацыяльна-грамадзянскіх кампетэнцый экскурсантаў сродкамі географічнага краязнаўства;
- ✓ садзейнічаць выхаванню ў падрастаючага пакалення любові і павагі да прыроднай і гісторыка-культурнай спадчыны малой радзімы.

Тып экскурсіі: краязнаўчая. пазнавальная.

Від экскурсіі: аўтобусна-пешаходна-веласіпедная.

Працягласць экскурсіі: 3 гадзіны.

Працягласць маршруту: 14 км.

Склад групы: навучэнцы сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту, настаўнікі, турысты-аматары.

Маршрут экскурсіі: месца сустрэчы з групай каля Груздаўскай царквы Рызапалажэння Прасвятой Багародзіцы, в. Груздава, Маладзечанскі раён, Мінская вобласць.

в. Груздава Маладзечанскага раёна – в. Аборак – аг. Палачаны – в. Зоранька – аг. Яхімоўшчына.

Змест экскурсіі: пазнавальная краязнаўчая экскурсія “Сцежкамі славытых землякоў” пазнаёміць экскурсантаў з прыроднымі, гісторыка-культурнымі і сацыяльна-геаграфічнымі аб’ектамі малой радзімы – палачанскага краю. З гэтай зямлёй звязаў калісьці свой лёс славуты беларускі паэт Янка Купала, які з 1906 па 1907 гады працаваў памочнікам вінакура на бровары ў пана Любанскага ў в. Яхімоўшчына. Звязаны лёсам з палачанскай зямлёй такія відныя дзеячы, як Леанард Ходзька, гісторык, публіцыст, бібліёграф, асабісты сакратар М.К. Агінскага; польскі паэт Тамаш Зан; контр-адмірал рускага флоту Іван Канаржэўскі; кавалер 4-х Георгіеўскіх крыжоў Лукаш Сільвановіч, старшыня Палачанскай воласці ў 20-х гг. ХХ ст.; Герой Сацыялістычнай працы Іван Дзяржынскі; член Саюза мастакоў Беларусі Кастусь Харашэвіч; крытык, публіцыст, краязнаўца Міхась Казлоўскі і многія іншыя. У ходзе экскурсіі экскурсантаў наведваюць Груздаўскую царкву Рызапалажэння Прасвятой Багародзіцы ў якой захоўваецца святы абраз Маці Божай Груздаўскай, даведаюцца пра гісторыю ўзнікнення вёскі Груздава; наведваюць страчаную архітэктурную спадчыну – разваліны касцёла святога Роха ў в. Аборак, месца былой сядзібы Леанарда Ходзькі, старыя польскія могілкі. У аг. Палачаны

экскурсантаў чакаюць святыя храмы – Палачанская царква святой Багародзіцы і касцёл святога Роха, якія размешчаны побач, а таксама – гонар палачанскай зямлі – конна-спартыўны комплекс “Палачаны”, дзе можна не толькі паглядзець спартыўных коней, але зрабіць фотасесію з коньмі і пакатацца ў сядле. Наведаўшы краязнаўчы пакой Палачанскай сярэдняй школы, экскурсантаў даведаюцца пра гісторыю ўзнікнення вёскі Палачаны і школы, а ў будынку чыгуначнага вакзала яны пачуюць гісторыю будаўніцтва чыгуначнай веткі Маладзечна – Ліда, якая прайшла праз Палачаны і чыгуначнай станцыі “Палачаны”. Па дарозе ў Зораньку, на ўзбочыне дарогі экскурсантаў чакае святая рэліквія нашага краю – каменны крыж, які вырас нібы з-пад зямлі. Каля крыжа можна загадаць жаданне, тры разы абысці вакол крыжа і яно абавязкова збудзецца. У аг. Яхімоўшчына экскурсантаў наведваюць філіял Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, архітэктурныя збудаванні другой паловы XIX ст., а таксама стары пейзажны парк з маляўнічымі вадаёмамі.

Агульныя метадычныя ўказанні:

- ✓ экскурсавод павінны быць у курсе сённяшняга жыцця палачанскага краю, сачыць за паведамленнямі ў сродках масавай інфармацыі, знаёмы з літаратурай па тэме экскурсіі;
- ✓ аб'ём матэрыялу даваць з улікам складу групы, яе падрыхтаванасці і ўзроўню ведаў, умела падбіраць адпаведныя прыёмы паказу і аповяду;
- ✓ не варта злоўжываць вялікай колькасцю дат, лічбаў і нязначных фактаў;
- ✓ мець пры сабе партфель экскурсавода з неабходнымі рэпрадукцыямі і фотаздымкамі;
- ✓ пры правядзенні экскурсіі з навучэнцамі неабходна прысутнасць педагога.

Агульныя арганізацыйныя ўказанні:

- падчас экскурсіі строга сачыць за выкананнем правілаў бяспечных паводзін удзельнікамі экскурсіі, правілаў дарожнага руху, інструктаваць экскурсантаў аб захаванні нормаў бяспекі пры аглядзе аб'ектаў.

Уступ да экскурсіі:

- пасля знаёмства з групай, назваць сваё прозвішча, імя, імя па бацьку і прадставіць кіроўцу (калі гэта аўтобусная экскурсія);

- абгаварыць усе арганізацыйныя пытанні; нагадаць асноўныя правілы паводзін у аўтобусе (калі экскурсія аўтобусная), на прыпынках, пры ўваходзе ў аўтобус, выхадзе з яго і аб правілах бяспекі ў шляху; калі экскурсія пешаходная ці веласіпедная – нагадаць аб правілах бяспекі руху пешшу і на веласіпедзе, правілах перахоу праезджай часткі вуліц і дарог.

у інфармацыйнай частцы:

- даць кароткае паведамленне пра тэму экскурсіі, згадаць 2-3 найбольш цікавыя аб'екты, не даючы іх падрабязную характарыстыку;

- назваць месца пачатку экскурсіі;

- час, паказаны ў графе «4», уключае час паказу аб'ектаў і аповяду пра іх, лагічнага пераходу, так і час пераезду аўтобуса (або пераходу групы) да наступнага аб'екта.

Заклучэнне. Заклучэнне зрабіць ля будынка ДУА «Палачанская сярэдняя школа Маладзечанскага раёна». Працягласць заклучэння - 10 хвілін.

ТЭХНАЛАГІЧНАЯ КАРТА МАРШРУТА ЭКСКУРСІІ “СЦЕЖКАМІ СЛАВУТЫХ ЗЕМЛЯКОЎ”

Маршрут экскурсіі	Месца прыпынкаў	Аб’екты паказу	Час (мін.)	Найменне падтэмы і асноўныя пытанні	Арганізацыйныя пытанні	Метадычныя ўказанні
Уступ						
в. Груздава, Груздаўская царква	Царкоўны двор	Груздаўская царква Рызапалажэння Прасвятой Багародзіцы, абраз Маці Божай Груздаўскай	40 мін.	Сустрэча і кароткае знаёмства з групай. Знаёмства з гісторыяй узнікнення в. Груздава і Груздаўскай царквы, яе экспазіцыяй. Храм з’яўляецца помнікам архітэктуры драўлянага дойлідства	Давядзенне правіл бяспечных паводзін да групы і іншых арганізацыйных пытанняў.	Уступ павінен быць лаканічным. Яго мэта – прыцягнуць увагу экскурсантаў да тэмы, усталяваць эмацыйна- псіхалагічны кантакт з групай, каротка пазначыць асноўныя падтэмы экскурсіі. У царкве экскурсію праводзіць настояцель храма – айцец Анатоль.
Па шашы Маладзечна-Валожын пераход (пераезд) у вёску Аборак (3 км), пешшу – 40 мін., на веласіпедзе – 15 мін., на аўтобусе – 7 мін.						
в. Аборак	Альтанка каля агароджы былога касцёла	Страчаная архітэктурная спадчына, каталіцкія могілкі, памятны валун на месцы былой сядзібы Ходзькаў	40 мін.	Страчаная архітэктурная спадчына. Звесткі пра касцёл святога Роха. Звесткі пра жыццёвы і творчы шлях Л.Ходзькі. Звесткі пра контр- адмірала рускага флоту Івана Канаржэўскага.	Усе аб’екты паказу размешчаны ў 200 м адзін ад другога. Групу патрэбна размясціць так. Каб былі бачны ўсе аб’екты паказу	Прыём лакалізацыі падзей. (панарамны паказ, экскурсійны аналіз);
Пераезд па шашы Маладзечна-Валожын у аг. Палачаны (2 км), на аўтобусе – 4 мін., пешшу і на веласіпедзе па палявой дарозе: адпаведна – 20 і 10 мін.						
аг. Палачаны, вул. Савецкая, 98; вул. Савецкая, 104	Царкоўны двор	Палачанскія святыні: царква святой Багародзіцы, касцёл святога Роха	30 мін.	Аглядная экскурсія “Палачанскія святыні”. Царква святой Багародзіцы, пабудва 1866 г. Помнік архітэктуры рэтраспектыўна-рускага стылю.	Група размяшчаецца ў залежнасці ад паказу экспазіцый эб’ектаў. Экскурсію праводзяць настояцель царквы – айцец Павел і настояцель касцёла – пробашч Сергій.	Выкарыстоўваць прыёмы: паказу (экскурсійны аналіз) і расказу (апісанне (характарыстыка).

Пераход (пераезд) да КСК “Палачаны” (0,5 км), пешшу – 5 мін. Ад царквы ўказальнік на поўдзень.						
аг. Палачаны, вул. Бярэзінская, 29	Пляцоўка перад іпадромам	Конна-спартыўны комплекс, іпадром, канюшня, крыты манеж	30-90 мін.	Аглядная экскурсія, знаёмства з гісторыяй узнікнення конеплемяной фермы і конна-спартыўнай школы, пародамі спартыўных коней. Фотасесія з коньмі, катанне ў сядле пад кіраўніцтвам інструктара.	Навучанне правілам бяспечных паводзін пры зносінах з коньмі. Група ў канюшні размяшчаецца ў залежнасці ад паказу аб’ектаў. На іпадроме і ў крытым манежы – на лаўках для гледачоў.	Спалучаць прыёмы лакалізацыі падей, гістарычнага аналізу, экскурсійнай даведкі.
Пераход (пераезд) да Палачанскай сярэдняй школы і Дома культуры (1 км), пешшу – 10 мін. па палявой сцежцы.						
аг. Палачаны, вул. Савецкая, 71а	Пляцоўка перад Домам культуры	Будынкі Палачанскай сярэдняй школы 1932, 1952 і 1987 гг. пабудовы, Палачанскі дом культуры з сельскай бібліятэкай і філіялам дзіцячай музычнай школы, “Алея Славы”, помнік землякам, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.	30 мін.	Знаёмства з гісторыяй Палачанскай школы ад царкоўна-прыходскай да сярэдняй, навелванне краязнаўчага пакоя. Гісторыя развіцця культуры на палачанскай зямлі, з’яўленне хаты-чытальні, сельскай бібліятэкі, клуба, сучаснага Дома культуры. Наведванне “Алеі Славы”, ускладанне кветак да помніка землякам.	Групу размясціць перад аб’ектамі, затым правесці ў быдынак школы, краязнаўчы пакой, сельскую бібліятэку, філіял музычнай школы, прайсці па алеі Славы, ускласці кветкі да помніка землякам. Побач з Домам культуры знаходзіцца міні-цэх па выпечцы чэбурэкаў, дзе можнанабыць выпечку і падсілкавацца.	Выкарыстоўваць прыёмы: паказу (першапачатковы агляд, панарамны паказ); расказу (апісанне, тлумачэнне, характарыстыка). Экскурсію праводзяць школьныя экскурсаводы, бібліятэкар сельскай бібліятэкі.
Пераход (пераезд) да будынка чыгуначнага вакзала (300 м), пешшу – 5 мін.						
аг. Палачаны, вул. Вакзальная, 12	Пляцоўка перад будынкам чыгуначнага вакзала	Будынак чыгуначнага вакзала станцыі “Палачаны”.	15 мін.	Знаёмства з гісторыяй будаўніцтва чыгуначнай веткі Маладзечна-Ліда (1905-1907 гг.), першага	Групу размясціць перад аб’ектамі, затым правесці ў быдынак вакзала.	Выкарыстоўваць прыёмы: паказу (першапачатковы агляд, дэманстрацыя); расказу (апісанне)

				драўлянага будынка вакзала (1907 г.), быў спалены пры адступленні белапалякамі ў 1918 г., будаўніцтва другога каменнага будынка вакзала і вадакачкі ў 1920 г. Будынак мае заходнееўрапейскі стыль, першапачатковы выгляд і рэканструкцыі не падвяргаўся. З'яўляецца помнікам архітэктуры пачатку XX стагоддзя.	Побач знаходзіцца крама ДорОРС	аб'ектаў, характарыстыка). Экскурсію праводзяць супрацоўнікі чыгуначнай станцыі.
Выязджаем на шашу Маладзечна-Валожын рухаемся 0,7 км на захад і зварочваем на поўнач (указальнік на аг. Лебедзева). Пераход (пераезд) да святой рэліквіі – каменнага крыжа (1 км). Пешшу і на веласіпедзе можна рухацца спачатку прасялачнай дарогай, затым па шашы Палачаны-Лебедзева.						
в. Зоранька (1-ы км шашы Палачаны-Лебедзева)	Старая ліпа на ўзбочыне дарогі	Палачанскі цудадзейны камень (каменны крыж).	15 мін.	Знаёмства з гісторыяй узнікнення валуна-абярэга менавіта на гэтым месцы. Можна пакласці ахвяраванні, загадаць жаданні і тры разы абысці вакол валуна.	Захаванне правілаў бяспечных паводзін, так як аб'ект знаходзіцца каля самай дарогі. Групу размясціць па крузе вакол валуна.	Выкарыстоўваць прыёмы: паказу і расказу (апісанне аб'екта).
Пераезд (пераход) у аг. Яхімоўшчына (3 км), пешшу – 40 мін., на веласіпедзе – 15 мін., на аўтобусе – 7 мін.						
аг. Яхімоўшчына, вул. Азёрная, 2	Аўтобусны прыпынак	Філіял Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, бровар, афіцына, свірны, пейзажны парк, вадаёмы	60 мін.	Знаёмства з жыццём і творчасцю Янкі Купалы ў Яхімоўшчыне. Агляд экспазіцыі музея, архітэктурных збудаванняў другой паловы XIX ст., экскурсія ў стары парк, наведванне вадаёмаў.	Група размяшчаецца ў залежнасці ад паказу экспазіцыі. Затым правесці групу ў музей, свірны, афіцыну, на бровар, у парк, на вадаёмы. Ёсць дзве крамы.	Выкарыстоўваць прыёмы: паказу (першапачатковы агляд, дэманстрацыя, кругавая панарама); расказу (апісанне аб'ектаў). Экскурсію праводзіць загадчык музея.
Заклучэнне. Падвядзенне вынікаў. Віктарына для экскурсантаў. Адаказы на пытанні экскурсантаў.						



Фота 1-2. Груздаўская царква Рызапалажэння Прасвятой Багародзіцы



**Фота 3. Будынак касцёла святога Роха
(здымак 1900 г.)**



Фота 4. Касцёльная брама



Фота 5. Складзенне Ходзькаў-Дадэркаў.



Фота 6. Месца былой сядзібы Л.Ходзькі



Фота 7. Грабовец Канаржэўскіх.



Фота 8. Палачанская царква святой Багародзіцы



Фота 9. Касцёл святога Роха



Фота 10-11. Конна-спартыўны комплекс “Палачаны”



1932 – 1952 гг.



1952 – 1987 гг.



Сучасны будынак

Фота 12-14. Будынкi палачанскай школы



Фота 15. Палачанскі СДК



Фота 16. Палачанская сельская бібліятэка



Фота 17. Памятны валун



Фота 18. Помнік землякам



Фота 19-20. Чыгуначны вакзал станцыі “Палачаны”



Фота 21-22. Палачанскі цудадзейны камень

Сядзібна-паркавы комплекс “Яхімоўшчына”



Фота 23. Бровар



Фота 24. Афіцына



Фота 25. Свірны



Фота 26. Дом-музей Я.Купалы



**Фота 27. Помнік прыроды
“Парк Яхімоўшчына”**



Фота 28. Вадаём